

Novi **prostorski akti**

Mestne občine

Ljubljana

Projekt **Strateški prostorski načrt
Mestne občine Ljubljana**

**Priloga 1:
Podporna izhodišča za opredelitev
strategije in vizije**

Verzija Dopolnjeni osnutek
Datum avgust 2007

Naročnik Mestna občina Ljubljana
Mestna uprava
ODDELEK ZA URBANIZEM

Izvajalec URBANISTIČNI INŠTITUT REPUBLIKE SLOVENIJE, Ljubljana
projekta URBI, d.o.o., oblikovanje prostora, Ljubljana
Univerza v Ljubljani, FAKULTETA ZA GRADBENIŠTVO IN GEODEZIJO

Strateški prostorski načrt Mestne občine Ljubljana
Dopolnjeni osnutek
Priloga 1:
Podporna izhodišča za opredelitev strategije in vizije

Prilogo so izdelali:

dr. **Breda Mihelič**, univ.dipl.um.zgod.

Luka Mladenovič, univ.dipl.inž.arh.

dr. **Sendi Richard**, univ.dipl.inž.arh.

Mojmir Slaček, Urbi d.o.o.

mag. **Ina Šuklje Erjavec**, univ.dipl.inž. kraj.arh.

Vodja projekta:

doc.dr. **Mojca Šašek-Divjak**, univ.dipl.inž.arh.

Direktor:

izr.prof.dr. **Kaliopa Dimitrovska Andrews**, univ.dipl.inž.arh.

Vsebina

1. Mednarodni dokumenti, dogovori in usmeritve	2
2. Državni prostorski akti in usmeritve	9
3. Občinski prostorski akti	24
4. Smernice in strokovne podlage	29

1. Mednarodni dokumenti, dogovori in usmeritve

1. Okolje in odprti prostor

- Guiding Principles for Sustainable Spatial Development of the European Continent
Januar 2002

Stran 16, poglavje 2: Urban areas: Carefully managing the urban ecosystem, particularly with regard to open and green spaces, water, energy, waste and noise.

2. Razpoznavnost mesta

- Agenda Habitat
Carigrad, Turčija, junij 1996

Stran 42, (r): Zaščititi in ohranjati zgodovinsko, kulturno in naravno dediščino, vključno s tradicionalnimi stanovanjskimi poselitvenimi vzorci prvotnih in drugih prebivalcev, ter zaščititi ter ohranjati krajino ter urbano floro in favno na odprtih in zelenih površinah.

- Guiding Principles for Sustainable Spatial Development of the European Continent
Januar 2002

Stran 14, poglavje 7.: Enhancing the cultural heritage as a factor for development

Stran 16, poglavje 2.: Urban areas: Conserving and enhancing the cultural heritage.

3. Oblikovanje mestnih središč

- Agenda Habitat
Carigrad, Turčija, junij 1996

Stran 32, IV/30: Mestna razporeditev in estetika, zemljiški vzorci, gostota naseljenosti in stavb, transport ter lahek dostop vseh oseb do osnovnih dobrin, storitev in javnih krajev oziroma objektov odločilno vplivajo na primernost in prijetnost naselij. To je še posebej pomembno za ranljive in zapostavljene osebe, med katerimi se mnogi soočajo s preprekami pri dostopu do stanovanj in pri sodelovanju pri oblikovanju novih naselij v katerih živijo.

Strateški prostorski načrt Mestne občine Ljubljana

Stran 33: Prav tako je odločilno, da na lokalnem nivoju podpiramo prostorsko raznolikost in mešano razporeditev stanovanjskih in storitvenih funkcij, saj tako izpolnimo različne potrebe in pričakovanja.

Stran 42, (t): Spodbujati ponoven razvoj in ponovno uporabo nekoč že nekoč že oskrbovanih, vendar slabo izrabljenih komercialnih in stanovanjskih zemljišč v urbanih središčih, z namenom oživitve, ter zmanjšati razvojne pritiske na produktivna kmetijska zemljišča na periferiji.

Stran 99, 134.: Vemo da oblikovanje grajenega okolja vpliva na dobro počutje in vedenje ljudi, s tem pa tudi na njihovo zdravje. Dobro oblikovanje novih stanovanjskih objektov, modernizacija in prenova so pomembni za ustvarjanje trajnostnih življenjskih pogojev. Zato moramo posebej skrbeti za kakovostno oblikovanje, vključno z merilom in višino, primernim vzdrževanjem, rednimi tehničnimi pregledi in varnostnimi ukrepi.

- Guiding Principles for Sustainable Spatial Development of the European Continent
Januar 2002

Stran 16, poglavje 2.: Urban areas: Controlling the expansion of urban areas (urban sprawl): limiting trends towards suburbanization by increasing the supply of building land in towns and cities, activation of gap sites and use of space saving building methods, developing building land near traffic nodes and railway stations, promoting inner urban development, raising the quality of living and housing conditions in urban areas, which includes the conservation of existing ecosystems and the creation of new green areas and biotopes.

Stran 17, točka 52.: The towns and cities in the new Member States face special challenges, such as how to finance the construction of dwellings and how to maintain and improve the housing stock, especially reconstruction and the adjustment to new needs (increased car ownership, demand for architectural quality and increasing energy efficiency). New trends towards suburbanization and segregation resulting from the backlog demand for home ownership can be countered by increasing the supply of building land in the agglomerations.

Stran 16, poglavje 2.: Urban areas: Regenerating deprived neighbourhoods and producing a mix of activities and social groups within the urban structure, particularly in cities where areas of social exclusion are developing.

4. Razporeditev stanovanj

Mednarodna in evropska izhodišča, ki se nanašajo na kvaliteto bivanja in z njo tesno povezano problematiko stanovanja, opredeljujejo predvsem dva glavna cilja, in sicer:

- omogočanje ustreznega stanovanja za vsakega posameznika ter
- zagotavljanje čim bolj trajnostno usmerjenega razvoja poselitve.

Strateški prostorski načrt Mestne občine Ljubljana

- Splošna deklaracija o človekovih pravicah
(Universal Declaration of Human Rights – UN Charter)

V Ustanovni listini Združenih narodov so zapisani cilji in načela za zagotavljanje popolnega uresničevanja človekovih pravic, Splošna deklaracija o človekovih pravicah pa govori o »pravici do ustreznega stanovanja«

- Globalna strategija za bivališča do leta 2000
(Global Strategy for Shelter to the Year 2000)

ki je bila sprejeta v Generalni skupščini ZN decembra leta 1988 vsebuje smernice za doseganje cilja »stanovanja za vse ljudi do konca stoletja in naprej«. Dokument izpostavlja kot pomemben mehanizem realizacije tega cilja sodelovanje in usklajeno delovanje javnega in zasebnega sektorja. Uvaj "princip omogočanja" posamezniku, da sam razreši svoj stanovanjski problem. Princip omogočanja predstavlja temelj za eno od obvez Carigrajske deklaracije.

- Agenda Habitat II,
Carigrajska deklaracija, 1996

V deklaraciji, ki je bila sprejeta v Carigradu leta 1996 na Konferenci Združenih narodov o človeških naseljih Habitat II, je zapisana zaveza sodelujočih držav, tudi Slovenije, da ljudem »omogočijo (in praviloma ne zagotovijo) pridobiti si stanovanje, izboljševati bivalne pogoje ter zaščititi stanovanje in soseščino«. Ta listina priznava posamezniku pravico do ustreznega bivališča ter obvezuje vlad, da na ustrezen način pripomorejo k reševanju stanovanjskih potreb svojih prebivalcev.

Načelo omogočanja predstavlja eden od glavnih podlag Nacionalnega stanovanjskega programa Republike Slovenije v katerem je opredeljen kot »sodobni pristop, ki nadomešča zastarelo doktrino »zagotavljanj«.

- Evropska socialna listina
1996

Evropska socialna listina, sklenjena v Strasbourgu leta 1996 našteva med drugim, »pravico vsakega posameznika do nastanitve«. Države pogodbenice so se zavezale, da bodo uresničevale pravice do nastanitve in zmanjševale brezdomstvo. Poudarjen je tudi pomen razreševanja stanovanjske problematike družin. Navedena je tudi pravica invalidnih oseb za dostopa do nastanitve in pravica starejših oseb do socialnega varstva. Navedene določbe je Slovenija sprejela kot pravno zavezujoče (DZRS 77/99).

- Lizbonska strategija
(Lisbon Strategy), 2000

Lizbonska strategija je dokument, ki načrtuje ukrepe s katerimi naj bi Evropska unija postala najbolj dinamično in najbolj kompetitivno gospodarsko območje do

Strateški prostorski načrt Mestne občine Ljubljana

leta 2010. Program reform za izvajanje Lizbonske strategije v Sloveniji med drugim navaja, da so ukrepi za boljše gospodarjanje s prostorom in njegovo lažjo uporabo za gospodarske namene povezani tudi z ukrepi za pospeševanje stanovanjske gradnje. Slovenski program opredeljuje naslednje glavne ukrepe, ki se neposredno nanašajo na stanovanjsko problematiko: (i) povečanje razpoložljivosti stavbnih zemljišč za gospodrstvo in stanovanjsko gradnjo s smotrnim povečanjem urbanega prostora naselij, povečanjem izkoriščenosti poselitvenega prostora (koncentracijo stavb) ter usposodovitvijo razvrednotenih urbanih in drugih zemljišč za ponovno rabo; (ii) oblikovanje in izvedba ukrepov aktivne zemljiške politike (evidentiranje in tržna aktivacija zazidljivih zemljišč ter (iii) doseči ažurnost katastrov in zemljiške knjige.

- Evropska Listina za stanovanje (European Charter for Housing), 2006

Evropska listina za stanovanje, sprejeta leta 2006, določa v prvem členu da je stanovanje "nujna dobrina, sestavni element človeškega dostojanstva, temeljna socialna pravica ter sestavni del evropskega socialnega vzorca in sistema socialne zaščite držav članic". Dokument nadalje opredeljuje da ima vsak posameznik, ki biva na teritoriju EU pravico do zdravega, spodobnega in cenovno dosegljivega bivališča kakor tudi pravico do pomoči pri zadovoljevanju stanovanjskih potrebe na način, ki zagotavlja dostojno življenje v skladu z določbami Evropske Listine o Temeljnih Pravicah ter Socialne Listine Evropskega Sveta.

5. Mestni promet in javni potniški promet

- Agenda Habitat Carigrad, Turčija, junij 1996

Stran 109, 147.: Prometni sektor je eden glavnih porabnikov neobnovljivih energetskega virov in zemljišč, obenem pa izredno prispeva k onesnaževanju, gneči in nesrečam. Integrirana prometna in prostorska politika ter planiranje lahko zmanjšajo škodljive učinke obstoječih prometnih sistemov. Zaradi pomanjkanja dostopnih, cenovno dosegljivih, varnih in učinkovitih javnih prometnih sistemov so še posebej prikrajšani revni, otroci, mladina, starejši, telesno prizadete in onesposobljene osebe.

Stran 110, 149.: Prednostne naloge prometnih sistemov za omejitev nepotrebnega potovanja so uvajanje ustreznih prostorskih politik, ki dajejo prednost drugim sredstvom kot je avtomobil, razvoj alternativnih goriv in vozil na alternativni pogon, izboljšanje učinkov, ki jih imajo na okolje obstoječi transportni načini, uvedba ustrezne politike finančne obremenitve ter drugih politik in predpisov.

- Guiding Principles for Sustainable Spatial Development of the European Continent
Januar 2002

Strateški prostorski načrt Mestne občine Ljubljana

Stran 16, poglavje 2.: Urban areas: Developing effective, but at the same time environmentally-friendly public transport designed to contribute to sustainable mobility.

6. Varstvo dediščine in prenova

- Konvencija o varstvu stavbne dediščine Evrope
Granadska konvencija, Svet Evrope 1985

Izhodiščna teza te konvencije je, da je arhitekturna dediščina nenadomestljiv kapital duhovne, kulturne, socialne in ekonomske vrednosti, celovito varstvo dediščine pa pomemben dejavnik višje kakovosti življenja. Varstvo zahteva sodelovanje med urbanisti, investitorji in konzervatorji na vseh ravneh, kakor tudi sodelovanje javnosti. Ohranjanje dediščine prispeva h gospodarskemu razvoju, prihodnost dediščine pa je v njeni uporabi.

Konvencija ima dvojni cilj, in sicer doseči dogovor o najnujnejših varstvenih ukrepih in politikah ter razvoj evropskega sodelovanja pri obrambi dediščine.

Konvencija je zelo razširila pojem dediščine zelo na široko, in sicer s samostojnih objektov na stavbne celote in spomeniška območja in tudi opredelila zakonske ukrepe, ki jih morajo pogodbenice sprejeti za varstvo dediščine. Poudarja, da mora biti ohranjanje dediščine vključeno med cilje prostorskega planiranja na vseh nivojih in da je treba vzpostaviti vezi med varstvom stavbne dediščine ter med kulturno in okoljsko politiko in politiko urejanja prostora.

- Deklaracija o zaščiti zgodovinskih mest in mestnih območij
Washingtonska deklaracija, ICOMOS, 1987

Zaščita zgodovinskih mest in mestnih območij pomeni varstvo, zaščito in prenavo teh območij kot tudi njihov razvoj in harmonično prilagoditev sodobnemu načinu življenja.

Konvencija govori od varstvu in zaščiti zgodovinskih mest in mestnih središč kot integralnem delu ekonomskega in socialnega razvoja ter urbanističnega in regionalnega planiranja na vseh ravneh.

Med kvalitete zgodovinskih mest in mestnih območij- materialne in duhovne- ki jih je treba varovati in zaščititi in izražajo njihov karakter listina uvršča:

- značilnosti uličnega in parcelnega tkiva;
- odnos med stavbami in zelenimi oziroma odprtimi površinami;
- oblikovne značilnosti (zunanje in notranje) stavb kot so: merilo, velikost, stil, konstrukcija, material, barva in dekoracija;
- odnos med mestom oziroma mestnim območjem in njegovo okolico, tako naravno kot ustvarjeno;

Strateški prostorski načrt Mestne občine Ljubljana

- različne funkcije, ki jih je mestno območje pridobilo skozi čas;
- genius loci kot duhovna podoba mestne skupnosti.

Deklaracija nadalje poudarja, da je nujen pogoj za uspeh varstva in prenove je vključevanje prebivalcev območja, kajti prenova prvenstveno zadeva njih.

Načrtovanje varstva in prenova zahteva multidisciplinaren pristop, ki vključuje arheologe, zgodovinarje, arhitekte, tehnologe, sociologe in ekonomiste. Načrt mora zagotoviti harmonični odnos med mestom kot celoto in zgodovinskimi območji. Določiti mora, katere objekte je treba varovati, katere je treba varovati pod določenimi pogoji in katere je mogoče porušiti. Osnovni cilj prenove je izboljšanje stanovanjskih pogojev in stanovanjskega standarda, vendar na način, da sodobni elementi niso v nasprotju z zgodovinskim karakterjem mesta in da tudi motorni promet in parkiranje ne škodita zgodovinskemu tkivu itd.

- Zelena listina o urbanih ambientih
(Green Paper on the Urban Environment / Commission of the European Communities. EUR 12902 EN, Brussels, junij 1990)

Listina poudarja zahtevo po reviziji politike coninga in uvedbi novih strategij mestnega načrtovanja, ki vzpodbujajo mešane dejavnosti in življenje blizu delovnega mesta in takšno urbano politiko, ki zagotavlja sodelovanje prebivalcev pri mestnem načrtovanju in razvoju.

- Urbana listina Evrope
The European Urban Charter, Les editions du Conseil d'Europe, Strassbourg 1993,

ki jo je leta 1992 sprejel Svet Evrope, med načela dobrega upravljanja mest uvrstila tudi načelo varstva urbane dediščine in ga opredelila kot enega glavnih ciljev urejanja prostora.

- Agenda 21
Rio de Janeiro, 1992

Je utrdila načela trajnostnega razvoja, kulturne dediščin omenja posredno v poglavju o trajnostnem razvoju človekovih naselij, ki mora temeljiti na varovanju okolja.

- Agenda Habitat
Carigrad, 1996

Poudarja pomen takega razvoja, ki spoštuje duhovne in kulturne vrednote in ki temelji na kulturni dediščini ter integraciji treh področij urejanja okolja: kulturne politike, varstva okolja in urejanja prostora. Agenda Habitat obvezuje mednarodno skupnost, da zaščiti zgodovinsko naravno in kulturno dediščino vključno s tradicionalnimi stanovanjskimi in poselitvenimi vzorci prvotnih in

Strateški prostorski načrt Mestne občine Ljubljana

drugih prebivalcev ter varuje kraje s kulturno in zgodovinsko vrednostjo. Zagovarja uravnotežen in policentrični sistem mest, nov odnos med urbanimi in podeželskimi območji, enakopraven odnos do infrastrukture in znanja, trajnostni razvoj z ohranjanjem narave ter s preudarnim upravljanjem in ohranjanjem KD, se zavzema za zagotavljanje take rabe prostora, ki bo ob varovanju okolja, ohranjanju narave, KD itd., omogočala zadovoljevanje potreb sedanje generacij brez ogrožanja prihodnjih in doseganje družbene blaginje in svobode posameznika, prizadevanje za prepoznavnost prostora, krepitev identitete...

- European Spatial development perspective
Potsdam 1999,
- Guiding principles for Sustainable Spatial development of European Continent,
Hanover 2000
- Priporočilo o vodilnih načrtih prostorskega razvoja evropske celine,
Strasbourg, 2002

7. Regionalni položaj

- Guiding Principles for Sustainable Spatial Development of the European
Continent
Januar 2002

Stran 16, poglavje 2.: Urban areas: Establishing planning bodies across local authority boundaries between individual towns and communities to co-ordinate the planning and implementation of measures.

2. Državni prostorski akti in usmeritve

1. Okolje in odprti prostor

- Strategija prostorskega razvoja Slovenije
Ljubljana, 2004

Stran 17, točka 12.1: Vključenost posameznih sestavin varstva okolja v načrtovanje prostorskega razvoja dejavnosti.

Stran 36, točka 1.2.4: Pri načrtovanju in razvoju naselij se prednostno upoštevajo prometne površine, trgi, ploščadi, površine za evakuacijo prebivalstva, sprehajališča, tržnice, parki, vodni in obvodni prostor, gozdovi, različni biotopi in naravne vrednote.

- Prostorski red Slovenije
Ljubljana, 2004

Stran 10, 23. člen, točka 4: Omogočati ustrezno razporeditev, funkcionalno in strukturno raznolikost ter kakovostno oblikovanje zelenih površin in drugih javnih odprtih prostorov ob upoštevanju velikosti poselitvenega območja ter njegovega pomena v širšem prostoru.

S poselitvenimi območji povezovati naravne sestavine prostora v zeleni sistem naselja.

Stran 20, 37. člen: Načrtovanje območij zelenih površin.

Stran 44, 95. člen: Načrtovanje zelenih površin.

Stran 46, 96. člen: Načrtovanje drugih javnih odprtih prostorov.

2. Razpoznavnost mesta

- Strategija prostorskega razvoja Slovenije
Ljubljana, 2004

Stran 37, točka 1.4.2.: Z oblikovanjem naselij se varuje podoba, merilo in krajinski okvir, sanira vodno degradirane prostore in ustvarja novo arhitekturno prepoznavnost v sožitju z obstoječimi kvalitetami prostora. Pri tem se spoštuje značilnosti prostora in podedovane vrednote ter naravne vrednote, poudarja oblikovne vrednote naselja in varuje dominantne poglede, z načrtno prenovo ohranja zgodovinska naselja oziroma njihove dele, zlasti tiste, ki so naselbinska dediščina. Ohranja se značilne obrise naselja ter usmerja pozornost na možnost zgostitev in zapolnitev urbanega tkiva. Višinski gabariti naj sledijo obstoječim in se prilagodijo obstoječi strukturi.

Strateški prostorski načrt Mestne občine Ljubljana

Stran 37, točka 1.4.3.: Prepoznavna in ohranja se morfološke značilnosti, ki poudarjajo prepoznavnost mest in drugih naselij v skladu s krajino, v katero so umeščena in se zagotavlja razvojno kontinuiteto in celovitost kvalitetnih struktur.

Stran 38, točka 1.4.1.: Usmeritve za ohranjanje arhitekturne prepoznavnosti.

- Agenda 21 za Slovenijo
Prispevek nevladnih organizacij
Ljubljana, junij 1995

Stran 29: Mesta in naselja, Naloge: Upoštevanje regionalne krajinsko arhitekturne tradicije.

3. Oblikovanje mestnih središč

- Strategija prostorskega razvoja Slovenije
Ljubljana, 2004

Stran 13, točka 4: Upošteva Agendo Habitat (Carigrad 1996) prostorska strategija nadgrajuje predvsem načelo izboljšanja kakovosti bivališč, mest in drugih naselij v smislu njihove humanosti, gospodarske učinkovitosti in okoljske primernosti, predvsem z ustvarjanjem pogojev za razvoj trajnostnih človekovih naselij.

Stran 17, točka 10.1: Spodbujanje ohranjanja in razvoja kulturne raznovrstnosti kot osnove za kakovostno nacionalno prostorsko prepoznavnost, kvalitetno bivalno okolje in socialno vključenost.

Stran 36, točka 1.2.2: Zagotavlja se dobro dostopnost do območij centralne dejavnosti. Vanje so lahko vključene stanovanjske ter druge rabe in dejavnosti, ki preprečujejo pojave monofunkcionalnosti, socialne izločenosti in druge oblike urbane degradacije. V naselju se oblikuje atraktivna, enakomerno razmeščena in dostopna centralna območja, v katerih se zagotavlja možnosti za razvoj oskrbnih, storitvenih, poslovnih, servisnih in drugih centralnih dejavnosti.

- Prostorski red Slovenije
Ljubljana, 2004

Stran 12, 36. člen: Notranji razvoj naselij je treba uresničevati s prenovo naselij in delov naselij in z gostitvami ekstenzivno izrabljenih poseljenih površin.

Stran 46, 96. člen, točka 5: Opredeliti je treba pomembne elemente urbanega prostora, ki prispevajo k izgledu in funkcioniranju mesta in drugih urbanih naselij, ter podati usmeritve za njihovo preoblikovanje, da se zagotovi ravnotežje med urbani in prometnimi programi ter oživitev in programska obogatitev uličnega prostora.

Strateški prostorski načrt Mestne občine Ljubljana

- Agenda 21 za Slovenijo
Prispevek nevladnih organizacij
Ljubljana, junij 1995

Stran 29: Mesta in naselja, Naloge: Dajanje prednosti kulturnim, izobraževalnim in socialnim programom pred programi kvantitativnega materialnega razvoja.

Stran 29: Mesta in naselja, Naloge: Načrtovanje v skladu z načeli trajnosti: obnavljanje obstoječih gradbenih fondov, spodbujanje mešanih funkcij in dela na domu.

Stran 29: Nenadzorovana urbanizacija, predvsem z vzorci delitve mestnih funkcij, zemljiško politiko, estetsko degradacijo, industrijsko proizvodnjo, potrošnjo in dejavnostmi v prostem času, je vzrok za številne probleme v okolju.

4. Mestni promet in javni potniški promet

- Strategija prostorskega razvoja Slovenije
Ljubljana, 2004

Stran 15, točka 2: Prepočasno posodabljanje železniškega prometnega omrežja in stalno povečevanje cestnega prometa povzroča zahteve po novi infrastrukturi. Javni potniški promet izgublja pomen, vse bolj se uveljavlja uporaba osebnega prometa.

Stran 16, točka 2.3: Zagotavljanje povezanosti urbanih naselij in njihovih zaledij z učinkovitejšo mobilnostjo, podprto z javnim potniškim prometom.

Stran 26, točka 8: Da bi v največji možni meri zmanjšali negativne vplive cestnega motornega prometa na prostorski razvoj in okolje, se prednostno razvija železniški promet in javni potniški promet ter poudarja razvoj vseh oblik nemotoriziranega prometa (kolesarski, peš promet). Zagotavlja se celovitost prometnega sistema s funkcionalnim povezovanjem vseh načinov prevoza potnikov in transporta blaga.

- Prostorski red Slovenije
Ljubljana, 2004

Stran 10, 23. člen, točka 3: Z razvojem učinkovitega omrežja javnega potniškega prometa zmanjševati odvisnost od avtomobilskega prometa. Zagotavljati petminutno peš dostopnost iz območij stanovanj, mešanih območij, posebnih območij ter območij družbene infrastrukture do postajališč javnega potniškega prometa.

Stran 22, 42. člen: Načrtovanje prometne infrastrukture

Strateški prostorski načrt Mestne občine Ljubljana

Stran 23, 44. člen: Načrtovanje cestne infrastrukture v naselju

Stran 24, 45. člen: Načrtovanje omrežja poti za kolesarje in pešce

Stran 25, 49. člen: Načrtovanje javnega potniškega prometa

Stran 47, 97. člen: Načrtovanje površin za mirujoči promet

Stran 46, 96. člen, točka 12: Mestnim vpadnicam kot javnim prostorom je treba dati pomen in podobo mestnih avenij in bulvarjev z drevoredno zasaditvijo in javnim programom, s kolesarskimi stezami in pločniki, s počivališči in paviljonskimi objekti z ulično ponudbo.

- Agenda 21 za Slovenijo
Prispevek nevladnih organizacij
Ljubljana, junij 1995

Stran 29: Mesta in naselja, Naloge: Razvijanje prometnih strategij, ki zmanjšujejo potrebe po uporabi avtomobilov in dajejo prednost razvoju sodobnih javnih prevoznih sredstev, spodbujajo pa tudi uporabo koles in peš hoje.

Stran 31: Transport, Naloge: Uveljavljanje ekonomskih instrumentov, ki bodo spodbujali zaželeno obliko transporta (vključevanje eksternih stroškov, davki na emisije CO₂, subvencije za javni prevoz).

Stran 31: Transport, Naloge: Zagotavljanje ločenih, varnih stez za kolesarje v mestih in na medregionalnih poteh.

Stran 31: Transport, Naloge: Posodobitev oz. izgradnja mestnih in primestnih javnih prevoznih sredstev.

5. Zeleni sistem

- Strategija prostorskega razvoja Slovenije¹
Ljubljana, 2004

SPRS kot temeljni prostorski akt države predstavlja pomembna in dobra izhodišča za zagotavljanje kakovostnega urejanja odprtega prostora mest in naselij.

V obrazložitvi je med drugim zapisano:

- Pri načrtovanju in razvoju naselij se prednostno upošteva grajeno javno dobro, zlasti prometne površine, trge, ploščadi, sprehajališča, tržnice ipd. ter naravno javno dobro kot sestavino naselij, zlasti parke, vodna in obvodna zemljišča, gozdove, razne oblike biotopov ipd. ter parke, vodna

¹ Odlok o strategiji prostorskega razvoja Slovenije (OdSPRS, Uradni List RS 76/2004, stran 9217.)

Strateški prostorski načrt Mestne občine Ljubljana

in obvodni prostor, gozdove, razne oblike biotopov ipd. Javne površine, ki so javna dobrina, katere trajno in nemoteno proizvodnjo v javnem interesu zagotavlja država oziroma lokalna skupnost zaradi zadovoljevanja javnih potreb, kadar in kolikor jih ni mogoče zagotavljati na trgu."

- "Zelene površine so pomembna sestavina urejenega naselja, prispevajo k kvaliteti bivalnega okolja, omogočajo zadovoljevanje socialnih funkcij v odprtem prostoru naselja in primerno vključene v urbanistično zasnovano naselja, prispevajo k strukturalni in oblikovni podobi naselja. Povezovanje javnih zelenih in odprtih površin v naselju in z naravnim zaledjem v celovit zeleni sistem je v kontekstu dolgoročnega načrtovanja prostorskega razvoja naselij ključni nujni pogoj za učinkovito urejanje in razvoj javnih površin naselja.
- "Zeleni sistem naselij ima pomembno vlogo v uravnavanju odtočnega režima (naravne in umetne retencijske površine kot so suhi in mokri zadrževalniki voda, mokrišča itd.), v spodbujanju samočistilne sposobnosti naravnih sistemov (čiščenje vode, zraka itd.) in v stabilizaciji erozijskih procesov (varovalni gozd itd.). V smislu trajnostnega razvoja mesta govorimo o zelenem sistemu mest, ki ima kulturni, družbeni, ekološki in gospodarski pomen, je planska kategorija, ki zagotavlja kvaliteto bivalnega okolja, ljudi, živali in rastlin v mestu, ki pa razen urbanistov nimajo svojega nosilca planiranja."

V poglavju o Vitalnih in urejenih mestih poudarja pomen naravnih sestavin in kvalitetnega grajenega javnega dobra, ker je zapisano: " Za kvaliteto življenja v mestih so ključnega pomena naravne sestavine in kvalitetno grajeno javno dobro, kot so prometne površine, trgi, tržnice, igrišča, parki, zelenice ipd., zato se jih v čim večji meri vključuje v urbane strukture. Vodni in obvodni prostor, gozdove, naravne vrednote in posamezne sestavine biotske raznovrstnosti se vključuje v zeleni sistem mesta."

SPRS v poglavju Razvoj prostorskih sistemov navaja tudi usmeritve, ki se vežejo na načrtovanje javnih površin v naseljih.

Te so naslednje:

Javne površine v naselju

(1) Pri načrtovanju in razvoju naselij se prednostno upoštevajo prometne površine, trgi, ploščadi, površine za evakuacijo prebivalstva, sprehajališča, tržnice, parki, vodni in obvodni prostor, gozdovi, različni biotopi in naravne vrednote.

Strateški prostorski načrt Mestne občine Ljubljana

Zelene površine

- Pri načrtovanju in urejanju celotnega naselja ali njegovega posameznega dela je treba zagotoviti zadostne zelene površine glede na obsežnost območja in število prebivalcev.
- Zelene površine je treba varovati in intenzivirati njihovo oblikovno, ekološko in socialno funkcijo.
- Obvodni prostor je treba ohranjati in ga vključevati v strukturo naselja.
- Z načrtnim ohranjanjem zelenih površin ter urejanjem rekreacijskih območij je treba vzdrževati razmerje med urbanim in naravnim prostorom.
- V zaledju mesta je treba izkoristiti možnosti sočasne namembnosti rekreacijskih površin s kmetijskimi in gozdnimi zemljišči.
- Pred spremembo namembnosti je treba zavarovati tiste zelene in odprte površine, ki so ključne za zeleni sistem mesta in bolj izkoristiti njihovo ekološko in socialno funkcijo.
- Pri novogradnjah ali prenovah se obstoječa posamezna drevesa ali skupine dreves upošteva v skladu z njihovim socialnim, ekološkim ali oblikovnim pomenom v urbani strukturi ali zelenem sistemu naselja.
- V širših mestnih območjih je pomembna uravnoveženost med odprtim in grajenim prostorom.
- S posebno pozornostjo je treba umeščati in povezovati zelene površine in preprečevati zlivanje naselij v enotna poselitvena območja. Meja posameznega naselja mora biti jasno razpoznavna.
- Treba je vzpostavljati in varovati grajene ali naravne robove naselij.
- Treba je preprečiti zlivanje naselij ali posamičnih zaokroženih grajenih struktur z jasnimi prekinitvami pozidave, z zelenimi površinami in odprtimi prostori.

Prometne površine v naseljih

(1) Pri načrtovanju prometnih površin je treba podpirati širjenje centralnih peš površin in razvoj kolesarskega mestnega omrežja ter razvoj javnega potniškega prometa, kot so železnica, tramvaj in avtobus, ter preprečiti spreminjanje za mesto pomembnih zelenih površin v površine za parkiranje vozil.

Pomembne usmeritve, ki se vežejo na kakovost bivalnega okolja in odprti prostor SPRS navaja tudi v pod-poglavju o stanovanjskih območjih, kjer med drugim piše:

- Vzpodbujati in razvijati je treba takšne oblike stanovanjske zazidave, ureditve in medsebojne razmestitve objektov, ki vzpodbujajo socialne stike in zagotavljajo primerno večje gostote zazidave, istočasno **pa zagotavljajo tudi zadostne javne, predvsem zelene površine**. V stanovanjskem območju mora biti omogočena peš dostopnost do vseh potrebnih vsakodnevnih storitev. Nove posege je treba dodajati k obstoječemu urbanemu tkivu na podlagi primerne strokovne presoje.

Strateški prostorski načrt Mestne občine Ljubljana

- **V stanovanjskih območjih je treba zagotoviti primerno opremljenost z oskrbnimi in storitvenimi dejavnostmi ter rekreacijskimi in zelenimi površinami.** V stanovanjskih območjih so lahko vključene dejavnosti osnovnega šolstva in zdravstva, socialno varstvene dejavnosti, varstva otrok, trgovske, poslovne, uslužno-obrtne, turistične, upravne dejavnosti, dejavnosti intelektualnih in umetniških storitev ter druge dejavnosti, ki ne poslabšujejo kakovosti bivalnega okolja in prispevajo k bolj racionalni izrabi površin, komunalnih in prometnih omrežij ter celovitemu delovanju naselja.
- Med osnovnimi cilji prostorskega razvoja Slovenije SPRS med drugim opredeljuje tudi:
 - Cilj 4: Kvaliteten razvoj in privlačnost mest in naselij
 - Cilj 12: Varstvo okolja
 - Vključenost posameznih sestavin varstva okolja v načrtovanje
- Prostorski red Slovenije
Ljubljana, 2004

Prostorski red Slovenije določa pravila za urejanje prostora, ki se uporabljajo za:

- prostorsko načrtovanje poselitve, gospodarske infrastrukture in krajine;
- določanje osnovne in podrobne namenske rabe prostora, meril in pogojev za urejanje prostora v strateških in izvedbenih prostorskih aktih na regionalni in lokalni ravni ter lokacijskih pogojev za umeščanje prostorskih ureditev ter načrtovanje in graditev objektov;
- pripravo strokovnih podlag za izdelavo prostorskih rešitev, utemeljitev in presojo njihove sprejemljivosti ter sprejemanje odločitev o izvedbi prostorskih ureditev;
- pripravo poenotениh in strokovno utemeljenih prostorskih aktov.

Za načrtovanje zelenih površin prostorski red Slovenije opredeljuje tako pravila, ki se nanašajo na načrtovanje naselij, pravila, ki se nanašajo neposredno na načrtovanje območij (v namenski rabi) zelenih površin kot tudi pravila za načrtovanje zelenih površin v območjih drugih namenskih rab.

V Prostorskem redu Slovenije v (5.člen) je opredeljen pojem zelenih površin: **zeleno površine naselja so vse površine, ki izkazujejo določeno mero naravnosti, in to ne glede na lastnino, funkcijo in lego v prostoru²;** V 19.členu, ki govori o podrobnejši namenski rabi³ je določeno, da se območja zelenih površin lahko delijo na površine podrobnejše namenske rabe, in sicer

² Zanimivo je, da PRS zelene površine definira po **prostorski pojavnosti in ne po namenski rabi**, kar je strokovno popolnoma ustrezno, ni pa jasno navezano na veljavno prostorsko zakonodajo!

Strateški prostorski načrt Mestne občine Ljubljana

na površine za rekreacijo in šport, parke, druge zelene površine in na pokopališča. Ne opredeljuje pa vključevanja drugih tipov javnih odprtih prostorov v namenske rabe.

- PRS - Pravila za načrtovanje zelenih površin

37. člen

(načrtovanje območij zelenih površin)

- (1) Z načrtovanjem območij zelenih površin je treba zagotoviti površine za rekreacijo in šport, parke, druge zelene površine in pokopališča.
- (2) Načrtovanje območij zelenih površin je načrtovanje novih ter varovanje, vzdrževanje in prenova obstoječih zelenih površin, ki so prepoznavni kot bistveni za potrebe ljudi, živali in rastlin v naselju ter za ohranjanje oziroma izboljšanje prepoznavnosti in strukture naselja.
- (3) Z načrtovanjem območij zelenih površin je treba zagotoviti ustrezno členitev grajene strukture in ločevanje posameznih nezdružljivih delov naselja.
- (4) Območja zelenih površin je treba komunalno opremiti.
- (5) V območjih zelenih površin niso dopustne spremljajoče rabe, ki zahtevajo večje spremembe prostorskih značilnosti območja, zlasti izgubo naravnosti in odprtosti ter javne dostopnosti.
- (6) Območja novih zelenih površin se načrtuje tudi kot sanacija degradiranih območij.
- (7) V primeru širitve naselja se zelene površine načrtujejo tudi kot ohranitev vrednejših delov krajine ali zaradi ohranitve sestavin biološke raznovrstnosti.
- (8) Razporeditev območij zelenih površin v strnjениh urbanih območjih je treba načrtovati tako, da je omogočena deset minutna in varna peš dostopnost prebivalcem.
- (9) Pri načrtovanju zelenih površin je treba posebno pozornost posvetiti potrebam otrok, mladostnikov, starejših prebivalcev ter ljudi s posebnimi potrebami.
- (10) Pri načrtovanju zelenih površin je treba posebno pozornost posvetiti kvaliteti celotnih oblikovalskih in funkcionalnih rešitev ter opreme, ki zagotavljajo ustrezno rabo in vzdrževanje.

Zelo pomembna so tudi določila v členu (člen 31), ki obravnava razmeščanje območij namenske rabe in med drugim določa, da se:

- Območja zelenih površin razmeščajo, tako da se upošteva:
 - načelo enakovredne preskrbljenosti in dostopnosti za vse prebivalce;
 - potrebe po raznoliki uporabi zelenih površin v poselitvenih območjih (preživljanje prostega časa, zagotavljanje specifičnih funkcij, povezanih z uporabo zelenih površin, izobraževanje in podobno);
 - naravne in krajinske značilnosti prostora naselja (reliefne značilnosti, vode, delež in razmestitev naravnih sestavin);

³ "območja zelenih površin se lahko delijo na površine podrobnejše namenske rabe, in sicer na površine za rekreacijo in šport, parke, druge zelene površine in na pokopališča."

Strateški prostorski načrt Mestne občine Ljubljana

- potrebe po ustrezni členitvi grajene strukture in prepoznavni podobi naselja;
- doseganje ugodnih klimatskih in zdravih bivalnih razmer v naselju.

- Območij zelenih površin, določenih z urbanistično zasnovo, se praviloma ne spreminja v drugo namensko rabo, razen kadar se zagotovi enakovredno velika in namenu primerna lokacija za nadomestitev opuščenega območja zelenih površin.

Ter pravila, ki so v zvezi z zelenimi površinami določena znotraj območij drugih namenskih rab kot so za:

Območja stanovanj

- kvalitetno zasnovo stanovanjske pozidave, ki omogoča takšno ureditev in razmestitev objektov v grajenem okolju, ki bo vzpodbujala socialne stike in zagotavljala primerno velike gostote zazidave, hkrati pa tudi zadostne odprte javne površine; v stanovanjskem območju mora biti omogočena peš dostopnost do vseh potrebnih vsakodnevnih storitev, razen na podeželju, kjer so te storitve lahko v bližnjem središču;
- Območja stanovanj je treba načrtovati tako, da je zagotovljena dobra dostopnost do centra naselja, zaposlitvenih središč in zelenih površin.
- Ob upoštevanju velikosti območja ter predvidenega števila in starostne strukture prebivalstva je treba znotraj območij stanovanj zagotoviti ustrezno razmestitev, količino in opremljenost javnih, odprtih, bivalnih, igralnih in rekreacijskih površin (zelenih površin in drugih javnih odprtih prostorov).
- Pri načrtovanju stavb za bivanje starejših in funkcionalno oviranih je treba zagotavljati graditev tudi v območjih, ki so namenjena splošnim stanovanjskim, čistim stanovanjskim in mešanim površinam ter upoštevati posebne potrebe prebivalcev po zelenih in drugih odprtih površinah ter po druženju z drugimi socialnimi skupinami prebivalcev.

Območja družbene infrastrukture

- vrtce in osnovne šole je treba načrtovati tako, da omogočajo peš dostopnost v razdalji od 500–800 m od območij stanovanj ter imajo zagotovljeno varno uporabo in zadostno količino zelenih površin, namenjenih igri in rekreaciji, vzgoji in učenju na prostem ter športni vzgoji.
- V neposredni bližini območij osnovnih, srednjih, višjih in visokih šol ter fakultet je treba zagotoviti:
 1. postajališče javnega potniškega prometa;
 2. varen dostop peš in s kolesi ter urejena parkirišča za kolesa;
 3. urejene odprte in zelene površine za rekreacijo, prosti čas in pouk na prostem.
- V univerzitetnih središčih je treba okrepiti podporne dejavnosti, kot so knjižnice in druge kulturne institucije, informacijski centri, študentski domovi, površine za rekreacijo, pripadajoče servisne dejavnosti in podobno. V teh središčih je treba urediti spremljajoče odprte športne in

Strateški prostorski načrt Mestne občine Ljubljana

zelene površine.

Območja proizvodnih dejavnosti

- Z načrtovanjem območja proizvodnih dejavnosti je treba zagotoviti tudi ustrezno ureditev zelenih površin in drugih javnih odprtih prostorov, skladno s potrebami zaposlenih v območju, s sosednjimi območji in celovito zasnovo zelenih površin naselja.
- Na stiku območij proizvodnih dejavnosti in območij stanovanj se zagotovijo ustrezni odmiki in zeleni pasovi.
- prostorske možnosti in omejitve, ki izhajajo iz stanja ali značilnosti naravne in kulturne krajine, v katero se načrtovana gospodarska cona umešča.

Mešana območja

- V mešana območja se vključujejo stanovanja, zelene površine in drugi javni odprti prostori oskrbne, storitvene, poslovne, servisne ter druge rabe in dejavnosti.

Posebna območja

- Urejanje območij površin za turizem se načrtuje celostno in povezano z grajeno strukturo naselij ter z zelenimi površinami in drugimi javnimi odprtimi prostori v naseljih.
 - Obstoječe površine drugih območij naj se dopolnjujejo z dejavnostmi družbene infrastrukture, zelenimi površinami in drugimi javnimi odprtimi prostori in jih poskušati preoblikovati v območja mešane rabe.
- PRS - Druga relevantna pravila

Za območja osnovne namenske rabe, ki niso opredeljena kot območja zelenih površin, so pa taka po svoji pojavnosti in zato lahko sodijo v sklop sistema mestne krajine, predvsem **območja kmetijskih zemljišč, območja gozdov in območja vodnih zemljišč, ki so vključena v območje mesta oz. mestne občine.**

Območja kmetijskih zemljišč:

Pri pravilih za načrtovanje v območjih kmetijskih zemljišč nič ne piše o rekreacijskih vidikih, je pa to posredno omenjeno v čl. 72, ki govori o doseganju kakovosti z izvajanjem ukrepov na kmetijskih zemljiščih in o ohranjanju prehodnosti prostora za ljudi in prosto živeče živali. Vprašanje kaj se zgodi s kmetijskimi zemljišči znotraj ureditvenih območij mest in naselij ostaja v PRS nejasno!!
Smernice Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano!!

Območja gozdov

Pri načrtovanju v območjih gozdov (člen 75) je med drugim opredeljeno, da je potrebno na območjih, ki so zavarovana po predpisih o gozdovih, se v prostorskem redu občine kot namenska raba prostora določi

Strateški prostorski načrt Mestne občine Ljubljana

območje gozdov, kar je seveda lahko problematično v določenih primerih znotraj poselitvenega območja.

V istem členu je tudi opredeljeno, da je "na območju naselij in v njihovi neposredni bližini je treba obseg gozdnih površin v največji možni meri ohraniti ter jih vpeti v zelene sisteme naselij s primernimi oblikami rekreacijske rabe."

Smernice Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.

Območja vodnih zemljišč

V pravilih načrtovanja območij vodnih zemljišč (člen 77) je sicer opredeljeno, da se "na priobalnih zemljiščih voda ohranjata nepozidanost in javna dostopnost", vendar pa eksplicitno ni omenjena možnost rekreacije, niti vprašanje urejanja vodnih zemljišč v poselitvenih območjih.

Smernice ARSO!!!

6. Območje proizvodnih dejavnosti

- Strategija prostorskega razvoja Slovenije
Ljubljana, 2004

V razvoju prostorskih sistemov za območja proizvodnih dejavnosti določa:

- v urbanih naseljih se omogoča zadostna ponudba funkcionalno in tehnološko različnih infrastrukturno opremljenih površin za proizvodno in druge oblike podjetništva,
- zagotavljati pogoje za razvoj sodobno opremljenih gospodarskih con in tehnoloških parkov na nacionalni in regionalni ravni,
- pri razvoju gospodarskih con se upošteva poleg družbeno ekonomskih pogojev, kapitala ter znanja na področju visoke tehnologije in delovne sile, tudi prostorske kriterije:
 - optimalno povezavo s prometnim in energetskim omrežjem ter z drugo infrastrukturno opremljenostjo,
 - bližino in velikost že obstoječih gospodarskih con ter prometnih terminalov,
 - velikost naselij, njihovo vlogo v urbanem sistemu in dostopnost do predvidenih gospodarskih con,
 - prostorske možnosti in omejitve,
- razvoj državno pomembnih tehnoloških in industrijskih parkov, ki so dobro povezani z mednarodnimi terminali za kombiniran promet z železnico, avtocesto, letališčem ter skladiščnimi conami. V skladu z usmeritvami za urejanje naselij in skladno z zagotavljanjem optimalne in racionalne dostopnosti, se zagotavlja pogoje za razvoj večjih proizvodnih obratov in visoko razvitih storitvenih dejavnosti,
- država spodbuja povezovanje občin v vzpostavljanju skupnih gospodarskih con in tistih con, ki večajo konkurenčnost slovenskega gospodarstva,
- gospodarske cone se umeščajo ob prometnih vozliščih tako, da so dobro povezane z železniškim in cestnim omrežjem, ki omogoča javni

Strateški prostorski načrt Mestne občine Ljubljana

prevoz na delo z vseh območij regije in sosednjih regij, izkoristi se tudi bližino obstoječe infrastrukture (letališče, električna energija večjih kapacitet in moči). Pri izbiri lokacije se preveri možnost prenove in sanacije opuščenih industrijskih, komunalnih, prometnih in podobnih območij. Območja nekdanje industrije, ki izpolnjujejo prostorske, okoljske, infrastrukturne in druge pogoje sodobnih proizvodnih parkov, se ponovno usposobijo za proizvodne namene,

- razmestitev proizvodnih dejavnosti ne sme poslabšati bivalnih in delovnih razmer v neposredni okolici in ne sme zmanjševati dostopnosti do drugih območij.

- Prostorski red Slovenije
Ljubljana, 2004

Območja proizvodnih dejavnosti:

- v območja površin za industrijo se ne smejo umestiti stanovanja in spremljajoče dejavnosti, primarna kmetijska proizvodnja in dejavnosti, ki ogrožajo varnost ljudi in premoženja,
- z načrtovanjem območja proizvodnih dejavnosti je treba zagotoviti tudi ustreznost ureditev zelenih površin in drugih javnih odprtih prostorov, skladno s potrebami zaposlenih. Na stiku območij proizvodnih dejavnosti in območij stanovanj se zagotovijo ustrezni odmiki in zeleni pasovi,
- primernost lokacije za gospodarsko cono se ugotavlja na osnovi naslednjih kriterijev:
 - gravitacijsko zaledje
 - ustrezna prometna dostopnost,
 - možnost racionalnega infrastrukturnega opremljanja
 - navezave na obstoječe raziskovalne ustanove, univerzo tehnološki park in druga razvojna jedra,
 - prostorske možnosti in omejitve,
 - oddaljenost od že obstoječih gospodarskih con,
 - gradbeno tehnična ustreznost
 - stanovanjske razmere v okolici in trg delovne sile,
- v območja proizvodnih dejavnosti se lahko kot dopolnilne dejavnosti umestijo prometni terminali, trgovine ter druga skladiščno-prodajna in predelovalna dejavnost, manjše obrtne dejavnosti tovarniške trgovine, komunalne dejavnosti in distribucija energije.

Mešana območja

- zagotavljajo se površine namenjene bivanju, proizvodnim in storitvenim dejavnostim, vključujejo še zelene površine in drugi javni prostori oskrbne storitvene, poslovne, servisne ter druge rabe in dejavnosti.

7. Varstvo dediščine in prenova

- Strategija prostorskega razvoja Slovenije
Ljubljana, 2004

Strategija prostorskega razvoja Slovenije poudarja, da je ena izmed prednostnih nalog razvoja in urejanja mest varovanje in razvoj njihove kulturne dediščine, prenavo naselij pa definira kot prednostno razvojno strategijo. Kot cilje prenove opredeljuje ohranjanje razpoznavnih značilnosti kulturne dediščine, prostorske in naselbinske identitete ter kvalitetne stavbne in urbane strukture. Poudarja potrebo po izdelavi kriterijev za usklajevanje razvojnih potreb z varstvenimi zahtevami in določa, da je treba razvojne potrebe v prostoru v postopku priprave usklajevati na podlagi analiz na ta način, da imajo prednost med drugim raba, ki je »okolju in človeku prijazna in ohranja naravne in kulturne vrednote«... in tako »da se upošteva evidence in vrednotenja posamezne naravne vrednote ali kulturne dediščine« in da se daje prednost varstvenim zahtevam. Eno od temeljnih izhodišč prostorske strategije Slovenije je trajnostni razvoj. Pomeni zadovoljevanje sedanje generacije, ne da bo ogrozili sposobnosti prihodnjih generacij za zadovoljitev njihovih potreb. Zasnova trajnostnega razvoja se nanaša na ekonomske, socialne in okoljske vidike razvoja. Cilji prostorskega razvoja so izboljšanje kvalitete življenja, vzdržni razvoj, doseganje družbene blaginje, socialne stabilnosti in svobode posameznika, zagotoviti zdravo bivalno in delovno okolje, privlačnost mest in naselij in zagotoviti učinkovito upravljanje s prostorom in okoljem ter naravnimi vrednotami in kulturno dediščino Slovenije.

Strategija tudi predvideva, da se bo nova poselitev usmerjala predvsem v poselitvena območja urbanih središč, kar pomeni, da daje prednost notranjemu razvoju naselij in prenovi pred širjenjem na nova območja. Prenova naselij je torej prednostna razvojna usmeritev, predvsem pri naseljih s kvalitetno KD.

- Celostno ohranjanje dediščine
2001

Uprava RS za KD je leta 2001 pripravila študijo ki naj bi služila kot vodilo za pripravo strokovnih podlag celostnega ohranjanja naselbinske dediščine v prostorskih planih občine. Ta študija natančno opredeljuje predmet in problematiko ohranjanja naselbinske dediščine ter predlaga tako vsebino strokovnih podlag kot način za njeno vključevanje v prostorsko urejanje države in občin.

- Celostno varovanje stavbnih in naselbinskih vrednot v prostorskem razvoju Slovenije 2001

Strokovna podlaga za prostorski plan Slovenije, v kateri je kot glavni cilj varstva in prenove opredeljena čimbolj premišljena raba prostora in človekovih posegov v prostor, kot sredstvo za realizacijo teh ciljev pa predlagana vgraditev

Strateški prostorski načrt Mestne občine Ljubljana

celostnega varstva stavbnih in naselbinskih vrednot v prostorski razvoj ter uveljavitev prenove.

- Strokovne zasnove za varstvo nepremične kulturne dediščine za pripravo strategije prostorskega razvoja Slovenije

predlog (ZVKDS, Ljubljana, marec 2003) so prav tako dostopne v INDOK centru, dokumentaciji, zbirki elaboratov in sicer v digitalni obliki v enem izvodu. Kontaktna oseba za gradivo je Metka Košir. V sistemu COBISS tega dokumenta ni obdelanega.

- Prostorski red Slovenije
Ljubljana 2004

Vlada Republike Slovenije je dne 28. oktobra 2004 sprejela Uredbo o prostorskem redu Slovenije (v nadaljnjem besedilu: PRS). Podlaga za sprejem PRS je Zakon o urejanju prostora (Uradni list RS, št. 110/02, 8/03-popr. in 58/03-ZZK-1), določa pravila za urejanje prostora na državni, regionalni in lokalni ravni.

- Vključevanje varstva kulturne dediščine v pripravo okoljskih poročil in celovite presoje vplivov na okolje

Ta dokument je na voljo v INDOK centru, specialni knjižnici v 1 izvodu. Kontaktna oseba Nataša Petrov. Zapis v sistemu COBISS pove, da je fizično dostopen dokument le v naši knjižnici. Prav tako je ta dokument dostopen na daljavo, in sicer na domači strani Ministrstva za kulturo: www.kultura.gov.si, in sicer pod Podatki, v okviru Podatkov pa pod Kulturna dediščina. Tudi ta dokument si lahko natisnete.

8. Opredelitev območij za obrambo ter varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami

- Strategija prostorskega razvoja Slovenije
Ljubljana, 2004

Razvoj obrambnih dejavnosti se usmerja prednostno v območja, ki že služijo obrambnemu namenu. Postopno se zmanjšujejo območja za obrambne dejavnosti v urbanih območjih. Razvoj obrambnih dejavnosti vključuje prilagajanje obstoječe vojaške infrastrukture novim potrebam, predvsem reorganizaciji obrambnega sistema povezanega z vključitvijo Republike Slovenije v evroatlantske integracije.

Prostorske omejitve za razvoj v območjih potencialnih naravnih ali drugih nesreč:

- na območjih z izrazito naravno dinamiko se varne življenjske razmere omogoči s sanacijo žarišč naravnih procesov in omejevanjem razvoja, sorazmerno glede na izrazitost in pogostost,

Strateški prostorski načrt Mestne občine Ljubljana

- za zagotavljanje ustrezne varnosti se na ogroženih območjih določi območja, kjer so potrebni zaščitni ukrepi ter območja, kjer se obstoječe, z naravnimi procesi nezdružljive dejavnosti dolgoročno umikajo in se prostor prepušča naravi in drugim manj konfliktnim dejavnostim,
- v poplavnih, erozijskih in plazovitih območjih se ne načrtuje prostorskih ureditev oziroma dejavnosti, ki lahko te procese sprožijo,
- v potresno ogroženih območjih se ne načrtuje prostorskih ureditev in dejavnosti, ki bi v primeru rušitvenega procesa predstavljale tveganje za okolje. V potresno ogroženih območjih se načrtuje objekte, ki bodo ustrezali zahtevam za seizmično varne objekte.

- Prostorski red Slovenije
Ljubljana 2004

Razvoj obrambnih dejavnosti se usmerja prednostno v območja, ki že služijo obrambnemu namenu.

Prostorski razvoj na ogroženih območjih naravnih in drugih nesreč in varstvenih območjih voda je omejen. Na teh območjih je treba omogočiti varne življenjske razmere s sanacijo žarišč in z omejevanjem razvoja, sorazmerno s stopnjo nevarnosti.

Sanacijski ukrepi posameznih območij naravnih in drugih nesreč se določijo v sklopu državnih ali občinskih lokacijskih načrtov.

9. Regionalni položaj

- Strategija prostorskega razvoja Slovenije
Ljubljana, 2004

Stran 13, točka 3.: Slovenija je kot članica Evropske unije integrirana v širši evropski prostor in je del evropskih prostorsko-razvojnih procesov. Slovenija sprejema in upošteva usmeritve širše družbene skupnosti za vzdržen prostorski razvoj.

Stran 22: Ljubljana (se) na državni ravni razvija kot državno središče in najpomembnejše državno prometno vozlišče, kjer so skoncentrirane najvišje funkcije, vrhunske ustanove, osrednje poslovne, kulturne, storitvene in oskrbne dejavnosti ter institucije, pomembne za vso državo. Na meddržavni ravni se povezuje s tujimi državami in regionalnimi središči.

- Agenda 21 za Slovenijo
Prispevek nevladnih organizacij
Ljubljana, junij 1995

Stran 29: Mesta in naselja, Naloge: Povezovanje z drugimi mesti v Sloveniji in tujini, v katerih uveljavljajo načela trajnostnega razvoja.

3. Občinski prostorski akti

Varstvo dediščine in prenova

Vključevanje prenove v prostorske dokumente Ljubljane

Urbanistični razvoj mesta Ljubljane v povojnem obdobju so urejali predvsem Generalni urbanistični plan Ljubljane iz leta 1965, Podrobni urbanistični načrt občine Ljubljana center iz leta 1972, dolgoročni plan občin in mesta Ljubljane za obdobje 1989-2000 ter prostorski izvedbeni akti, t.j. zazidalni načrti in prostorski ureditveni pogoji. Značilnost vseh teh dokumentov je, da prenove ne vključujejo kot enakovredno sestavino urbanističnega planiranja, oziroma jo omenjajo le obrobno.

- Generalni urbanistični plan Ljubljane (1966)

Generalni urbanistični plan Ljubljane iz leta 1966 je upošteval problem prenove predvsem pri ocenjevanju potreb po amortizaciji in nadomeščanju stanovanjskega sklada, ni pa vzporejal družbeno-ekonomskih pogojev, opredelil načel in smernic za izvajanje prenove, kot tudi ne območij, za katera je potrebno prenovo enovito in podrobneje programirati. (12,4) (27, 40; 27, 84).

GUP je kot območje prenove opredelil srednjeveško mestno jedro in v okviru nje predvidel:

- prezentacijo spomeniških objektov
- adaptacijo in rekonstrukcijo objektov za poslovno in turistično dejavnost
- ureditev gradu in grajskega hriba
- sanacijo stanovanj ter
- vzdrževanje ulic, trgov in nabrežij.

Prenova naj bi imela za cilj ne samo varstvo najdragocenejšega mestnega jedra, pač pa tudi oživljanje njegove vsebine in vzpostavljanje njegove posebne vloge.

- Podrobni urbanistični načrt območja občine Center – regulacija (1972)

Regulacijski načrti ljubljanskih občin so bili narejeni po Generalnem planu Ljubljane 1966, in so podrobneje obravnavali prostorski razvoj občin. Imeli so funkcijo vmesnega dokumenta med generalnim urbanističnim načrtom in zazidalnimi načrti. Tovrstna dokumentacija po zakonu ni bila predvidena, imela je značaj neke vrste programskega dela zazidalnih načrtov. Ta dokument je predlagal podrobnejšo obdelavo nekaterih območij mestnega središča, ki so bila predvidena za prenovo oziroma rekonstrukcijo in za katera so bili pozneje izdelani zazidalni načrti:

- PG-3 – prometna glava;
- CO 1/3 – Ploščad Borisa Kraigherja;

Strateški prostorski načrt Mestne občine Ljubljana

- VS 1 Trnovo;
- CO 1/17 – območje ulice Moša Pijade (sedanje Kolodvorske);
- del območja Tabora;
- ureditev Knaflijevega prehoda.

- Srednjeročni plan za občino Ljubljana center (1986)

Srednjeročni plan je med cilji zapisal celovito prenovu stanovanjskega in poslovnega fonda, komunalne in prometne infrastrukture na območju cele občine in še posebej v starem mestnem jedru, ob upoštevanju kriterijev varovanja okolja in naravne ter kulturne dediščine. Srednjeročni plan je zelo jasno opredelil območja in načine predvidenih večjih posegov v prostor.

Plan je predvidel, da bo v srednjeročnem obdobju prenova potekala po prioriteten vrstnem redu na naslednjih območjih:

1. prioriteta: Staro mestno jedro, Kolizej in Cukrarna;
2. prioriteta: Kolodvor, Ajdovščina, Gradišče;
3. prioriteta: Vodmat, Tabor.

Plan je tudi predvidel, da bo imela prednost prenova stanovanj v starem mestnem jedru ter objektov, za katera so bila že opravljena predhodna dela ter tudi to, da se bodo nova stanovanja pridobivala tudi s pozidavo podstrešij ter da se bodo v stanovanjski sklad vrnili tisti poslovni prostori v zgornjih nadstropjih stavb, ki so bili urejeni v nekdanjih stanovanjih.

Poleg tega je plan zagotavljal tudi materialno podlago za gradnjo in prenovu stanovanj z združevanjem sredstev osnovnih organizacij združenega dela (OZD), zasebnih delodajalcev in sredstev delovnih ljudi in občanov.

Cilji srednjeročnega plana so skoraj v celoti ostali nerealizirani.

- Prostorski ureditveni pogoji za območja urejanja v občini Center (1988)

PUP občine center je zajel območje mestnega središča, za katera ni bila predvidena izdelava prostorskih izvedbenih načrtov, območja, za katera so leti že realizirani in začasno za območja, za katera je predvidena izdelava PUP. Območja urejanja po dolgoročnem planu so v ta namen razdeljena na funkcionalne enote enovitega značaja po vseh vidikih urejanja s prostorskimi ureditvenimi pogoji. Prostorski ureditveni pogoji določajo merila in pogoje glede vrste dopustnih posegov v prostor, glede namembnosti objektov in površin, za urbanistično in arhitektonsko oblikovanje objektov in površin, glede prometnega urejanja, za funkcionalna zemljišča in za varovanje okolja.

- Dolgoročni plan občin in mesta Ljubljane za obdobje 1986-2000 (1985)

Strateški prostorski načrt Mestne občine Ljubljana

V dolgoročnem planu je bila mestna prenova prvič opredeljena kot eden od ključnih razvojnih problemov. V njem so bila kot prednostna območja prenove opredeljena tista območja, ki imajo:

- nizek gradbeno-tehnični in sanitarno-higienski standard;
- neuskaljeno prostorsko organizacijo in namembnost;
- značilnosti socio-demografskega propadanja;
- negotovo ali izgubljeno funkcijo v gospodarskem razvoju.

Dolgoročni plan občin in mesta Ljubljane za obdobje 1986-2000 je opredelil prenavo arheološkega, umetnostno-zgodovinskega, etnološkega, urbanistično arhitektonskega in naravovarstvenega fonda kot pomembno sestavino nadaljnega družbenega razvoja. Mestni organizem naj bi se razvijal tudi s preurejanjem urbanih struktur in členov ter vedno celovitejšim obnavljanjem in nadgrajevanjem izvornih topoloških sestavin. Čeprav ni predlagal obsežnejših oblik prenove, je navajal prenavo, revitalizacijo in sanacijo kot poti do smotnejše rabe površin in grajenih struktur. Celovito naj bi se obnavljale in nadgrajevale tiste izvorne topološke sestavine in tisti osnovni morfološki nastavki mestne podobe, ki lahko generirajo specifično in razpoznavno mestno obliko.

Kot pomembna usmeritev nadaljnega razvoja mestnega središča Ljubljane je bila v dolgoročnem planu poudarjena skladna prenova obstoječega stanja, zlasti prenavo in varstvo kulturne dediščine rimskega mesta ter srednjeveške, secesijske, Plečnikove in moderne Ljubljane. Prenova naj bi upoštevala komunalne, socialne, ekonomske, prometne, ambientalne, kulturne in druge vidike, njen cilj pa bi bil čimbolj humanizirati bivalno in delovno okolje mestnega središča. Poseben pomen in pozornost sta bila posvečena t.i. oblikovalski prenavi (obvezno usklajevanje z obstoječim, oblikovanje novih javnih prostorov, upoštevanje principov stilno prepoznavnih historičnih predelov, ipd.).

Dolgoročni plan kot prednostna območja prenove opredelil:

- Srednjeveško mestno jedro s delom srednjeveških predmestij in
- Tivolski park kot območja prioritete celovite prenove z varstvom urbanistične in kulturne dediščine;
- Grajski grič,
- del Poljanskega predmestja,
- severni del mestnega središča ter
- zahodni del ob Gosposvetski in obeh straneh Rimske kot območje intenzivne prenove-sanacije in revitalizacije z upoštevanjem varstva dediščine
- Južni Bežigrad in kompleks topniške vojašnice,
- Trnovo, del Prul,
- Vodmat in vzhodni del Poljanskega predmestja,
- območje ob Tržaški,
- del Prul kot območja prenove – rekonstrukcije;

Strateški prostorski načrt Mestne občine Ljubljana

Poleg teh območij so bila v urbanistični zasnovi opredeljena tudi območja tekočega vzdrževanja, območja predvidena za programsko prenovo (predvsem pritličij) ter predeli pričakovanih novogradenj – javni/stanovanjski objekti;

Od ciljev dolgoročnega plana so bili uresničeni le naslednji: rekonstrukcija območja plinarne, prenova Metelkove in Poljanske vojašnice, Hribarjevo in Cankarjevo nabrežje, Grad, Nove Poljane, topniška vojašnica te vrsta posameznih objektov v stari in secesijski Ljubljani.

- Prostorski ureditveni pogoji za območja urejanja v občini Center (1988)

je zajel območje mestnega središča, za katera ni bila predvidena izdelava prostorskih izvedbenih načrtov, območja, za katera so leti že realizirani in začasno za območja, za katera je predvidena izdelava PUP. Območja urejanja po dolgoročnem planu so v ta namen razdeljena na funkcionalne enote enovitega značaja po vseh vidikih urejanja s prostorskimi ureditvenimi pogoji. Prostorski ureditveni pogoji določajo merila in pogoje glede vrste dopustnih posegov v prostor, glede namembnosti objektov in površin, za urbanistično in arhitektonsko oblikovanje objektov in površin, glede prometnega urejanja, za funkcionalna zemljišča in za varovanje okolja.

Prostorski plan Mestne občine Ljubljana: Prostorska zasnova (2002)

je bila bila narejena kot predhodno konceptualno gradivo za podrobnejši formalni dokument-prostorski plan MOL. Je torej neformalni dokument, ki pa vendarle daje neke usmeritve, ki naj bi jih izdelovalci plana zasledovali tudi naprej.

Zasnova je opredelila kot vrednote ohranjanje starega in med cilje uvrstila tudi prenovo obstoječega. Kot območja varstva in zaščite je ovrednotila le območje srednjeveške Ljubljane in njenih predmestij, vključno s Krakovim in Eipprovo, torej območja, ki so bila zaščitena z obstoječimi odloki. Kot prednostna območja prenove, ki naj bi bila zaščitena s planskimi dokumenti, navaja tudi karakteristična mestna območja, ki so bila opredeljena v poglavju o razpoznavni strukturi mesta in vodilne poteze mesta.

- Strategija trajnostnega razvoja MOL
2002

Mestna prenova in sanacija degradiranih urbanih območij
Degradacija urbanih območij je splošen in razširjen pojav v vseh mestih v prehodu iz industrijske v poindustrijsko družbo. Pojav degradacije urbanih območij je običajno povezan z začasnim ali trajnim opuščanjem rabe industrijskih, železniških, skladiščnih, vojaških kompleksov ipd. Po svoji sestavi, obsegu in strukturi legi so degradirana urbana območja neprecenljiva kot razvojna območja mest. Gre praviloma za zaokrožena, monofunkcionalna, v povprečju slabo zazidana in strnjena zemljišča, ki jih je mogoče prilagoditi novi

Strateški prostorski načrt Mestne občine Ljubljana

rabi. Hkrati so tudi priložnost za celostno preureditev mest z rekonstrukcijami velikega merila, revitalizacijo mestnih središč, nove mestne povezave med območji in rešitev specifičnih funkcionalnih problemov v njihovi neposredni okolici. V strnjenih predelih je mogoče ta območja preurediti v uravnotežena območja odprtega javnega prostora in s tem izboljšati ekološke ter funkcionalne razmere in izboljšati ekološke razmere v mestu. Degradirana urbana območja so za mesto Ljubljana dragocena priložnost za preusmeritev k notranjemu razvoju mesta oziroma priložnost za spodbuditev razvoja mesta kot celote. Obenem je to tudi priložnost za rešitev marsikaterega prostorskega problema in obogatitev mestnega bivalnega okolja z deficitarnimi programi ter nekomercialnimi programi za kulturo, izobraževanje, stanovanja, rekreacijo in zelene površine.

V strategiji so tudi že naštetih ukrepi za reševanja degradiranih območij, kot npr. priprava kataloga lokacij degradiranih območij s potrebnimi podatki za morebitne investitorje z opredelitvijo javnega interesa in izdelava finančnih ter organizacijskih modelov, priprava mednarodnih razpisov za pripravo predlogov sanacije območja in izbira najustrežnejšega developerja in predlog za ustanovitev agencije za vodenje uresničevanja projektov mestne prenove in sanacije degradiranih območij.

4. Smernice in strokovne podlage

V poglavju je naveden seznam smernic nosilcev urejanja prostora in zbirka strokovnih podlag, uporabljenih pri pripravi dokumenta. Povzetek smernic, smernice in strokovne podlage so dosegljive v knjižnici Urbanističnega inštituta Republike Slovenije.

Smernice so podali naslednji nosilci urejanja prostora:

- Ministrstvo za okolje in prostor, Direktorat za prostor
- Ministrstvo za okolje in prostor, Agencija Republike Slovenije za okolje, Vode
- Ministrstvo za okolje in prostor, Agencija Republike Slovenije za okolje, Okolje
- Ministrstvo za gospodarstvo, Direktorat za notranji trg
- Ministrstvo za gospodarstvo, Direktorat za energijo
- Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve
- Ministrstvo za zdravje
- Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo Republike Slovenije, Direktorat za visoko šolstvo
- Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo Republike Slovenije, Direktorat za informacijsko družbo
- Ministrstvo za kulturo
- Ministrstvo za šolstvo in šport
- Ministrstvo za javno upravo
- Ministrstvo za notranje zadeve
- Ministrstvo za promet
- Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
- Ministrstvo za obrambo, Direktorat za obrambne zadeve, Sektor za civilno obrambo
- Ministrstvo za obrambo, Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje
- Zavod Republike Slovenije za varstvo narave, Območna enota Ljubljana
- Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Območna enota Ljubljana
- Zavod za gozdove, Območna enota Ljubljana
- Stanovanjski sklad Republike Slovenije
- Javna agencija za železniški promet Republike Slovenije
- Ministrstvo za promet, Direkcija Republike Slovenije za ceste
- Javni stanovanjski sklad Mestne občine Ljubljana
- Javno podjetje Vodovod- Kanalizacija d.o.o.
- Javno podjetje Snaga d.o.o.
- Javno podjetje Žale d.o.o.
- Javno podjetje Ljubljanski potniški promet d.o.o.
- Energetika Ljubljana d.o.o.
- Savske elektrarne Ljubljana d.o.o.
- ELES Elektro-Slovenija d.o.o.
- Elektro Ljubljana d.d.
- Geoplin plinovodi d.o.o.
- MOL, Mestna uprava, Oddelek za gospodarske dejavnosti in turizem

Strateški prostorski načrt Mestne občine Ljubljana

- Strateške usmeritve razvoja kmetijstva, gozdarstva in dopolnilnih dejavnosti na območju Mestne občine Ljubljana
- Razvojne naloge na področju inovativnosti, malega gospodarstva in razvoja podeželja, 2007-2013
- MOL, Mestna uprava, Oddelek za zdravstvo in socialno varstvo
- MOL, Mestna uprava, Oddelek za predšolsko vzgojo, izobraževanje in šport
- MOL, Mestna uprava, Oddelek za kulturo in raziskovalno dejavnost
- MOL, Mestna uprava, Oddelek za gospodarske javne službe in promet
- MOL, Mestna uprava, Oddelek za zaščito, reševanje in civilno obrambo
- MOL, Mestna uprava, Zavod za varstvo okolja
- Regionalna razvojna agencija- Ljubljanske urbane regije
- Služba vlade za lokalno samoupravo in regionalno politiko
- Zavod za turizem Ljubljana

Strokovne podlage:

- Inštitut za agrarno ekonomiko, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo in Mestna občina Ljubljana, Oddelek za gospodarske dejavnosti in turizem, 2003, *Strateške usmeritve razvoja kmetijstva, gozdarstva in dopolnilnih dejavnosti na območju Mestne občine Ljubljana*, Ljubljana
- Javno podjetje Ljubljanski potniški promet d.o.o., 2003, Predlog programa sprememb na progah javnega mestnega potniškega prometa za obdobje od leta 2003 do 2007
- Mestna občina Ljubljana, Mestna uprava, Oddelek za predšolsko vzgojo, izobraževanje in šport, 2006, *Potencialni seznam športnih objektov last Mestne občine Ljubljana (seznam zemljišč)*, Ljubljana
- Mestna občina Ljubljana, Mestna uprava, Oddelek za predšolsko vzgojo, izobraževanje in šport, 2006, *Potencialni seznam objektov s področja izobraževanja last Mestne občine Ljubljana (seznam zemljišč)*, Ljubljana
- Mestna občina Ljubljana, Mestna uprava, Oddelek za predšolsko vzgojo, izobraževanje in šport, 2006, *Potencialni seznam objektov s področja predšolske vzgoje last Mestne občine Ljubljana (seznam zemljišč)*, Ljubljana
- Mestna občina Ljubljana, Oddelek za gospodarske dejavnosti in turizem, 2005, *Razvojne naloge na področju inovativnosti, malega gospodarstva in razvoja podeželja, 2007-2013*, delovni osnutek, Ljubljana
- Mestna občina Ljubljana, Mestna uprava, Oddelek za zaščito, reševanje in civilno obrambo, 2003, *Ocena ogroženosti MOL zaradi poplav*, Ljubljana
- Mestna občina Ljubljana, Mestna uprava, Oddelek za zaščito, reševanje in civilno obrambo, 2000, *Ocena ogroženosti MOL zaradi potresa*, Ljubljana

Strateški prostorski načrt Mestne občine Ljubljana

- Mestna občina Ljubljana, Mestna uprava, Oddelek za zaščito, reševanje in civilno obrambo, 2003, *Ocena ogroženosti MOL zaradi zemeljskih plazov*, Ljubljana
- Mestna občina Ljubljana, Mestna uprava, Zavod za varstvo okolja, 2005, *Kartiranje in naravovarstveno vrednotenje habitatnih tipov, Program varstva okolja za Mestno občino Ljubljana, Prednostni ukrepi varstva okolja v mestni občini Ljubljana*, Delovna verzija, Ljubljana
- Mestna občina Ljubljana, Mestna uprava, Zavod za varstvo okolja, 2005, *Okolje v mestni občini Ljubljana: poročilo o stanju okolja v Mestni občini Ljubljana*, Ljubljana
- Mestna občina Ljubljana, Mestna uprava, Zavod za varstvo okolja in Oikos d.o.o., 2005,
- *Program varstva okolja za Mestno občino Ljubljana, Prednostni ukrepi varstva okolja v Mestni občini Ljubljana*, Delovna verzija, Domžale
- Mestna občina Ljubljana, Mestna uprava, Zavod za varstvo okolja in Oikos d.o.o., 2005,
- *Program varstva okolja za Mestno občino Ljubljana, Program ukrepov - Delovna verzija*, Domžale
- Regionalna razvojna agencija Ljubljanske urbane regije, 2007, *Regionalni razvojni program Ljubljanske urbane regije za obdobje 2007-2013*, program drugi osnutek, Ljubljana
- Zavod za gozdove Slovenije, Območna enota Ljubljana, 2005, *Gozdnogospodarski načrt gozdnogospodarske enote Ljubljana 2005-2014*, osnutek, Ljubljana
- Zavod za gozdove Slovenije, Območna enota Ljubljana, 2004, *Gozdnogospodarski načrt gozdnogospodarske enote Polje 2002-2011*, predlog, Ljubljana
- Zavod Republike Slovenije za varstvo narave – Območna enota Ljubljana, 2006, *Naravovarstvene smernice za strategijo prostorskega razvoja in prostorski red Mestne občine Ljubljana*, Ljubljana
- Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Območna enota Ljubljana, 2006, *Smernice varstva kulturne dediščine za Prostorski red Mestne občine Ljubljana*, Ljubljana
- Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Območna enota Ljubljana, 2006, *Smernice varstva kulturne dediščine za Prostorski red Mestne občine Ljubljana, območji Šiška, Vič*, Ljubljana
- Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Območna enota Ljubljana, 2006, *Smernice varstva kulturne dediščine za Strategijo prostorskega razvoja Mestne občine Ljubljana*, Ljubljana